

aquest i el dinar (*fer deu hores* diuen ara, i en el prat on els dallaires ja malden a sortida de sol en els dies feixucs de l'estiu, àdhuc a les vuit sovint ja tenen cori-mori).

Notem, però, que aquesta formació de llatí vulgar *ADMORDIUM (amb un corollari més local i tardà *IN-TERMORDIUM), tot i que té aire morfològicament de ser molt arcaica, potser no ho fou tant com podria semblar-ho, car al capdavant no era més que una creació proporcional des d'ADMORDERE segons el model de PRANDERE/PRANDIUM (mot al qual, al capdavant, venia a fer companyia, i el reemplaça en general, fora de l'it. *pranzo*), com també ens porta a admetre-ho la seva limitació geogràfica a les terres més enllà de la línia Segre-Ebre-Mallorca.

El fet d'admetre un mossarabisme, pot ajudar a comprendre la intromissió de *al-* allà on correspondria *am-* sense *-l-*, i a fer innecessària l'audaç hipòtesi de M-Lübke, d'un AR- sabèllic, puix que, en els mots que pugem del Sud, es passa sovint de *al-* a *ar-* i *as-* (*es-*): recordem-nos dels casos d'*argelaga* (localment *esgelagra*), *aljub* > *arjub* > *enjub*, *esbergínia*, *escarxoja*, etc.

No serà de més de donar detalls sobre les variants en les formes de la inicial en els parlars moderns. La forma etimològica en *am-* es conserva en bastants llocs, i com que es tracta de zones ben conservadores, no fóra inversemblant la suposició que allí s'hagi mantingut la variant etimològica anterior a la intrusió de l'*al-* aràbitzant, per més que de *am-* no comptem amb cap suport medieval (i *almorze* ja figuri com a rim únic, i sense definició, de *catorze*, en el *Torcimany*, c. 1390). Segons *AlcM* en els dos extrems de la franja E. del Princ.: Olot, Vilabertran, L'Ametlla de Mar i Amposta. Dins el País Val.: (jo) *amórzo* a Albocàcer (1961), els pelegrins de les Useres *amórzen* anant a Penyalgosa a mig camí, cap a les 9 del matí (1961), i és també *amórza* la forma que donava de Castalla EValor (c. 1955); d'altra banda *almorza* a la Poble Tornesa (1933) i Giner i March (1935-55) *armósa* a la capital valenciana, *almórza* a Albaïda i Alcoi, i a la Ribera del Xúquer *almórza* «més acurat, *arm-* més vulgar i més estès, i alguns *armósa*; en fi *almueso*, *-as*, *-a* en els parlars xurros»; de fet jo mateix vaig anotar *armosár* en diversos pobles de la zona apitxada (Silla, Montroí, 1962).

Res d'això no s'oposa i més aviat confirma decididament la suposició que *amorzar* fos la forma etimològica, mantinguda per gent molt conservadora, convertida per la major part en *almorzar* i després *armorzar* i *esmorzar*.

DERIV.: *Esmorzador* (Lacav.).

1 *Almorzàs* en les dues edicions més antigues, *almorzars*, *-cars*, en les posteriors; la de Chabàs imprimeix ací *almorsas*, *berenas*, com si ho portés així el ms.; però a l'altre passatge Chabàs reconeix que, tant el ms. com les tres edicions més antigues, porten *almorzar*, i no obstant ho canvia en *almorçar*.

2 Bofarull comptava amb poca informació filològica i lingüística, i Pagès és sabut que sempre està mal informat científicament, obeeix sovint a prejudicis

i llavors calla o negligeix les altres fonts mss. De la versió preferida n'hi ha dos mss., un d'ells sembla haver estat copiat per persona de llengua castellana i admet castellanismes, si bé és veritat que Pagès assegura haver-se servit de l'altre ms. d'aquesta versió. — 3 Des d'allà segueix sense interrupció l'ús del mot per la vall de Barravés (*ezmorzá*, BDC vi, 23) fins a l'arcaic aragonès de Bielsa: *almorðár* distint de *comida* i de *berenar*, com m'explicaven encara el 1965. — 4 La variant sense *r* es deu a influència del port. ant. *mosso* 'mos, bocí', port. *mossa* 'tall, entalla', *mossegar* 'encetar', cat. *mos*, cast. ant. *muesso* MORSUS. En castellà la forma *almorzar* és molt rara, per més que la trobem en algun passatge ms. de l'Arx. de Hita, dels gloss. de 1400, i en alguns parlars judeoespanyols i d'Àvila. — 5 En això coincideix AMAlcover (BDLC viii, 1914), i Moll (BDLC xii, 202). Tots dos usen *berenar* per a l'àpat del matí, i el mateix sento a Menorca, sense excloure'n gent amiga, reflexiva, i fidel a l'illa i a la pàtria comuna. — 6 On això seria sense altra excepció que el cas histerogeni de l'apitxat. Crec que són falses o mal localitzades les pronúncies amb sorda que *AlcM* atribueix a Alacant i a Calaceit. — 7 Distinció puntualitzada pel Vocab. Cat.-Alemany de 1502: «nosaltres volem *almorsar*: wollen wir zumorg essen» oposat a «*berendar*: abentzeren» (§ 1036-8).

Esmossellat [-oce- 'trecat, esgalbrat, parlant de la terrissa', StaCQ., DAG., del qual treu Sagarra l'ús que fa del verb per 'deixar esgalbrada una persona'] de MORSUS per a 'escantonament', cf. port. *esborcelar*, salm. *-cellar*, Bierzo *esbocillar* (DCEC i, 474a35, que poden tenir el mateix origen, amb contaminació de *borde*), més aviat que relacionat amb cat. *bocell*.

Esmotllat, V. *motllo* *Esmotxada*, *esmotxadura*, *esmotxall*, *esmotxament*, *esmotxar*, *esmotxim*, V. *esmuissar* *Esmoure*, probablement calc del fr. *émouvoir* *Esmudar*, V. *mudar* *Esmugronada*, V. *mugró* *Esmunyecar*, V. *munyeca* (MONYÓ) *Esmunyidís*, *esmunyidora*, *esmunyiment*, *esmunyir*, V. *munyir* *Esmuriac*, V. *muricec* *Esmús*, *esmuissament*, V. *esmuissar*

45 ESMUSSAR, amb variant *esmuissar* i *amussar* 'lleva l'agudesa (d'una arma, d'una eina, de les dents)', amb l'adjectiu pertanyent *esmús*, cat. ant. *muç* o *moç*: mot equiparat amb el fr. *émousser*, *mousse*, it. *mozzo* id., i probablement afí amb el cast. *mocho* id., port. *mócho* 'sense banyes, mutilat', cat. regional *motxo* 'sense banyes' i cat. *esmotxar* 'podar', 'retallar (una peça de roba)', i basc *motz* que reuneix tots aquests significats: aquells podrien partir d'una base com ara *MÜTTIUS, i aquests en rigor podrien correspondre a una forma mossàrab de la mateixa; però aqeixes equivalències són molt incertes per nombrosos detalls que no hi lliguen; i com que en aquestes mateixes llengües, i en moltes de romàniques i altres, hi ha d'altres formes paral·leles, però ja molt diferents (ll. *mutilus*, oc. *mout*, *mouto*, neerl. *mots*, a-al. *mutzen*, cast. *boto*,